

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjenišvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.-- Din. za naročnike v
inozemstvu 40.-- Din. letno.
Posamezna številka po 1.-- Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana,
razpise služb je plačati po 75 para za
vsako peti-vrsto. Priloge stanejo poleg
poštne še 25 Din.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti-vrste,
če se tiska enkrat 75 para
za nadaljnja izvršenja primeren popust.
Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjenišva
UJU ima s članarino tudi že plačano
naročnino, torej ni treba članstvu na-
ročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne
stvari, je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.**

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Ferijalni Savez in učiteljstvo.

(Poroča Anton Šemč.)

Ljubljansko Učiteljsko društvo je sklenilo že preteklo šolsko leto pristopiti k F. S., oziroma ustanoviti Učiteljsko podružnico F. S. V ta namen je stopilo v stik s pokrajinskim poverjenikom F. S. za Slovenijo in tega tudi poverilo kot svojega zastopnika na kongresu F. S., ki se je vršil v Zagrebu dne 12. 7. 1922, in ki je razpravljaval tudi o učiteljskem pristopu, ter spremenil tozadevna svoja pravila.

Pozneje bi se moralo o stvari sklepati še na blejskem zborovanju UJU poverjenišvo Ljubljana in so me vsled tega povabili tja kot tozadevnega poročevalca. Ker pa vsled preobilice drugega gradiva nisem prišel s svojim referatom na vrsto, hočem v kratkih potezih orisati v »Učiteljskem Tovarišu« ustroj te organizacije in dosedanj uspeh F. S. zlasti med dijaštvom, s tem pa tudi zainteresirati učiteljstvo za to ustanovo.

F. S. ima svoje središče v Beogradu. Je kulturna in izvenpolitična ustanova, ki stoji na principu narodnega jedinstva. Kot smoter svojemu stremljenju si je nadelo:

1. Agitacijo med srednjo in visokošolsko mladino kot tudi med učiteljstvom, da vsak pojedinec prepotuje in spozna celo našo kraljevino.

2. Pristopanje k sorodnim organizacijam drugih narodov, da se omogoči na ta način članom F. S. prepotovati in spoznati tudi dežele in narode izven naše domovine.

3. Pridobivanje raznih sredstev, kot so brezplačna prenočišča, cenejša ali brezplačna hrana, popust na železnica, parobrodih in v planinskih kočah, s katerimi se omogoči članom F. S. in članom sorodnih organizacij drugih narodov potovanje v počitnicah po naši domovini in izven te.

4. Protekcija potujočih članov za brezplačen pristop v muzeje, rudnike, podzemne jame, soteske itd.

5. Čuvanje in pospeševanje zdravstvenih razmer med člani F. S.

6. Pridobivanje prijateljev omladine in prirode v Mesna Udruženja F. S. (po-)

* Glej članek »Učiteljstvo in Ferijalni Savez« v 15. št. Uč. tov. z dne 13. aprila 1922. — Uredništvo.

kroviteljski odbori v mestih), ki imajo nalogo propagirati in podpirati s svojim ugledom in razpoložljivimi sredstvi promet tujece.

7. Napeljevanje posameznikov k štedenju, da si tako omogočijo med počitnicami potovati, oziroma v slučaju obolevnosti se lečiti v kakem kopališču F. S. Kot sredstva v dosegu navedenih ciljev svojega delovanja si je izbral F. S. v svoj program:

1. Predavanja, izdajanje knjig in brošur, geografskih zemljevidov, pokrajinskih slik in pozneje tudi po možnosti izdajanje svojega lastnega lista. (Doselej ima svoje stalne predale v listu »Naša Otažbina«.)

2. Dogovori s sličnimi organizacijami v inozemstvu.

3. Prenosišča dobrotvora F. S., svratišča in kolonije F. S. brezplačna in cenejša prehrana pri dobrotvorih F. S., ¼ vožnja po železnica in parobrodih v času počitnic.

4. Obiskovanje kulturnih ustanov, industrijskih podjetij in prirodnih znamenitosti.

5. Potovanje, propaganda abstinence in vzdržnosti alkohola, nikotina, prostitucije itd., ter paralelno s to propagando organiziranje in ustanavljanje svojih sanatorijev.

6. Organizovanje Mesnih Udruženj F. S.

7. Ustanavljanje hranilnic F. S.

Za kritje teh navedenih sredstev si išče F. S. dohodke iz članarine, čistih dohodkov od razprodaje svoje družstvene imovine in njenih dohodkov, javnih prireditelj, legatov, državne subvencije in raznih drugih zakonito dovoljenih dohodkov.

Članarina za tekoče leto je 10 Din, ki pa se pozneje pristopajočim sorazmerno zvišuje.

Člani F. S. se dele v 5 delov, t. j. v obične člane, potujoče člane, dobrotvore, utemeljence ali ustanovnike in častne člane.

Obični član je oni ki plača vpisnino za 1 leto. Tak član pa še nima pravice potovati. Potujoči član postane še le, če kupi »Popis« ali »Almanah«, in ki je prijavil F. S. enega dobrotvora, ali če je kdo

po njegovem posredovanju plačal F. S. 25 Din. Če pa tem zahtevam obični član ni mogel zadostiti, spregleda mu vse te zahteve lahko F. S. na njegovo prošnjo.

Ustanovnik lahko postane oni, ki plača F. S. 100 Din letno ali pa daruje oziroma da na razpolago temu kako premično ali nepremično premoženje.

Potujoči člani imajo, kot sem že omenil, na železnica in parobrodih četrtinsko vožnjo v skupinah po 5 oseb o Veliki noči, Božiču in v velikih počitnicah, skušalo pa se bo takoj tudi dobiti dovoljenje, da bo potoval vsak član tudi lahko posamezno in to je ena prvih bodočih nalog F. S.

F. S. ima kljub svoji mladosti beležiti že lepe uspehe. Ima že precej svojih kolonij kot so: Vrelo Prače nad Sarajevom, Kocbekovo kočjo v Kamniških planinah, jednako kočjo za dame na Fruški gori, Na Bledu ima F. S. na razpolago od g. Kende prostor v Zaki in del obali, kjer bo gradil svoje kopališče in je že tozadevni načrt gotov. V Bohinju ima na razpolago od Sl. plan. društva poleg Zlatoroga udobno kočjo, V Topolščici na Štajerskem ima že svoj prostor, kjer namerava zgraditi svojo kolonijo v najkrajšem času. Jednako bo gradil tudi v Avali nad Beogradom. V Topoli je dobil na razpolago od občine stari konak Karadjordjevičev za dobo 30 let. Na Bledu je imel F. S. to leto Rikljev lope z 20 posteljami itd.

Iz vsega tega se vidi, da ima F. S. resen namen organizirati ugodno in ceno potovanje med dijaštvom kot tudi učiteljstvom, kar je zlasti v teh dragih časih izredne važnosti. Važno pa je to zlasti še za učiteljstvo iz drugih vidikov. Narodno učiteljstvo mora zlasti sedaj spoznati svojo novo širšo domovino tako v geografskem kulturnem in historičnem oziru, če hoče uspešno poučevati in vzgojevati svojo mladino v krepke in značajne državljane. Ne pretiravam, ako trdim, da 95% našega učiteljstva ne pozna svoje celotne domovine, a to vsled tega, ker ni imelo priložnosti ali pa ne gmočnih sredstev da bi prepotovalo zlasti Srbijo in Hrvaško. Vsled tega učiteljstvo ne more v šoli uspešno in dovolj živo poučevati, a ob enem tudi ne more z zadostnim uspehom gojiti pri mladini čuta ljubezni do prostrane in lepe naše domovine. Zaradi tega je že iz teh razlogov nujno potrebno,

da se ustanovi v vsakem okraju poleg okr. uč. društva tudi učiteljsko društvo F. S., ki bo učlanjeno v osrednjem F. S. in katerega član naj bi bil vsak po narodu željan učitelj-ica. Učiteljska društva so osnovana po vseh krajih Slovenije in njih člani žive tudi v najoddaljenih krajih lahko bi se torej osnovala podružnice F. S. v vseh okrajih Slovenije, kar bi nudilo izredne ugodnosti srbskim in hrvaškim članom, ki bi hoteli temeljito proučiti slovenski del naše domovine tudi po deželi, in obratno.

Zlasti za učiteljstvo bi bilo to tem lažje, ker ima o počitnicah vedno v šol. poslopiu kako sobo na razpolago ki bi služila za eventuelno prenočišče, prav tako pa bi se tudi lahko dogovoril z domačim gostilničarjem za cenejšo prehrano in v slučaju potrebe.

Na ta način bi se gojil tudi medsebojni stik državljanov in s tem tudi medsebojno spoznavanje in zaupanje, kar je glavni pogoj k srčni konsolidaciji države, katero si želimo zlasti mi učitelji.

Vsled tega naj gospodarski odsek U. J. U. P. Lj. takoj skliče svojo sejo, kateremu se je tudi stvar poverila, in naj zaopne takoj k organizaciji takih Uč. društev F. S., da bo deležno učiteljstvo vseh dobrot F. S. že prihodnje počitnice in da si do tedaj tudi izvojuje četrtinsko potovanje za posamezne člane.

Nabava živil za državne uradnike — učitelje.

Izšel je tozadeven odlok, ki se glasi sledeče: Gospodu ministru za socialno politiko se je glasom razpisa predsedstva pokrajinske uprave v Ljubljani z dne 19. okt. 1922. št. 9897. posrečilo pridobiti večjo množino živil (moke, masti, sladkorja), ki naj se po znižanih cenah razdeli med drž. nameščence v Sloveniji.

Akcija naj se načelno razteza na vse kraje, kjer so nastanjeni državni organi, razume se pa, da se bo moralo razpošiljanje iz tehniških razlogov omejiti na nekatera večja centra, ki se še določijo, ker bi sicer prevoznimi in manipulacijskimi stroški preveč narasli in ogrožali praktični uspeh. Uslužbenci, ki so bili oddaljeni od onih center, bodo morali torej prevdariti, ali se jim bo udeležba sploh še izplačala. Ob pametni in racionalni organizaciji, ki

V.

Ljubljansko poverjenišvo UJU je poklonilo zboru tovarišic laborov venec z narodnimi trakovi. »Društvo slovenskih učiteljic« jim je priredilo čajanko. V nedeljo dopoldne so si češke tovarišice ogledale Učiteljsko tiskarno in urade naše organizacije. Iz Ljubljane je odšel zbor na jug, kjer priredi koncert v Zagrebu in Beogradu. Žal le, da koncertna dvorana ni bila tako polna, kakor je zbor to zaslužil.

Vam pa, ki ste bili pri koncertu, gotovo ni bilo žal, ker vemo, da ste odhajali s polnimi srci.

FR. SUHER :

O pomenu risanja.

Se enkrat o tem predmetu in sicer zadnjokrat! Vsaj baje ne izda mnogo — in — oprostite, ki se Vas ne tiče:

Čim bolj resnica se naglašja,

tem bolj se glupost nanjo znaša!

A resnica je resnica in ostane resnica. Povem jo v naslednjem spisu tem lažje, ker mi nihče ne more očitati osebnih interesov. Kajti spis, ki ga priobčujem je bil objavljen pred mnogimi

LISTEK.

Koncert „Zbora moravskih učiteljic“.

I.

Z one strani vody
v lese ve bučině
zpívá pastýřčka
jako křepelččka.

Hvala Vam tovarišice, da ste nas posetile, in hvala Vam za krasen večer. Poklonile ste nam svoje pesmi — najlepši dar, ki ste nam ga mogle prinesiti — saj so vzklikle v srce naših bratov in cvetele na zemlji najbolj slovanskega naroda. Zvenele so mi v duši kakor pozdrav — kakor ljub, ljub pozdrav z one strani vode. Čutil sem, da so tudi naše in ponosen sem bil na svoje slovanstvo in na svoj stan... Da, da... Vaš kralj Matjaž je vstal...

II.

Sivolas mož je prof. Vach, pri tem pa mladenci-umetnik. Tako oblikuje pesmi le muzik, ki živi za umetnost in ki živi z njo. Naj bo pesem klasična ali moderna, vsako pojmuje z istim raz-

umevanjem in vsako poda temperamentno, plastično in vzorno. Doneči glasovi in jasna izgovarjava pričata, da pozna dobro tudi tehniko glasu, kar naši zbori še premalo upoštevajo. Kaj pomaga temperamentno zapeta pesem, ako glasovno ni na višku? Ako cvillijo soprani in břeščiljo basi? Mnogo je storil v tem oziru pri nas ravnatelj Hubad, a koliko dirigentov mu je sledilo?

III.

Zbor je lahko ponosen na svojega voditelja, a tudi prof. Vach sme biti zadovoljen s svojimi pevkami. Glasovi so mehki, polni in pri tem gibčni, kakor da pojo same solistinje. Tako n. pr. tudi discipliniran zbor godal ne bi mogel lepše izvesti težkega orkestralnega efekta fp. Izgovorjava in povdarek sta bila vzorna, tako tudi intonacija, ki uima kmalu para. Male nesigurnosti v srednji kitici »Fialy« in v pesmi »V dobrým smo se sešli« sploh ne prihajajo pri celoti v poštev. Mnogo tehničnega znanja sta pokazali tudi solistinja El. Janečková in pianistka L. Tučková. Prva je premagala s svojim zvonkim glasom vse ovire, ki se nahajajo v dramatičnih Janáčkovih skladbah, druga pa še večje v klavirskih partij

Dvořákových, Janáčkových in Sukovih pesmi. Želel pa sem si mestoma tišje spremljave, ker je klavir večkrat pokril solistinjo in zbor.

IV.

Program je bil pester in vzorno sestavljen. Stopnjeval se je od klasika Smetane do Suka, kjer je dosegel svoj višek in končal s slovaškimi narodnimi pesmimi. Tovarišice so ta brezbroj napevov, motivov, fraz in besed pele na pamet, kar treba še posebej podčrtati. Te navadice nimamo še pri nas, s časom pa bodo mogoče tudi slovenski pevci itd. Ako hočemo to doseči, je treba namreč mnogo dobre volje, rednega obiskovanja vaj, ljubezni do petja in drugih sličnih lepil lastnosti. Ne bom se bavil s posameznimi točkami, ker je treba glasbo občutiti in ker se le ne da vpisati. Kakor ne razumem starih muzikov, ki se rogajo modernim, tako tudi ne razumem modernih, ki zaničujejo stare.

Kakor plava nad Smetanovimi zbori duh velikana, tako kaže Foerster svoje mojsterstvo v obdelavi zborov. Kakor žubori iz Dvořáka muzika, tako žubore iz Janáčka moderne harmonije iz Suka pestrí ritmi itd. Kdo more trditi, kaj je bilo najbolje? Ado Gg.

se mora seveda prepustiti lokalni inicijativi pa utegnejo po veliki večini vendar tudi ti s koristjo participirati.

Za enkrat je predvsem potrebno, da se dobi točen pregled o številu udeležencev. V to svrhu pozivljamo naslov, da mi z obratno pošto pošlje izkaz po sledečem vzorcu:

1. Ime in značaj uslužbenca. — Število v skupnem gospodinjstvu živčih rodbinskih članov: 2. žena, 3. otroci, 4. in drugi sorodniki. — 5. Število poslov. — 6. Opomba.

V rubriki 6. naj se navede imenoma in po stopnji sorodnosti izkazani v koloni 4. Samci (vdovci) ki ne vodijo lastnega gospodinjstva so od udeležbe izključeni.

Izkaz podpiše predstojnik in jamči pod osebno disciplinarno odgovornostjo za istinitost navedb.

Prinašamo ta odlok, da šolska vodstva osnovnih, meščanskih i. dr. šol ukrepe vse potrebno glede podatkov, ker se je odlok že itak sam po sebi zakasnil, kar moramo na tem mestu odločno — v imenu vsega prizadetega učiteljstva — grajati.

Zaradi razdelitve bi priporočali okrajnim učiteljskim društvom, da bi ista skušala razdelitev združiti z društvenim zborovanjem in na ta način prihraniti članom tudi enkratne stroške hkrati naj pa ista tudi vzamejo akcijo v svoje roke in jo najprikladnejše organizirajo.

Načelno stališče.

(Konec.)

In danes? Danes vam govorim: »Ne, glej me, ampak poslušaj me!«

Kristus nas uči, da smo vsi ljudje bratje, otroci nebeskega očeta, klerikalec vam trdi, da mu je ljubši nemški protestant, kakor liberalni Slovenec. To smo čutili tudi mi učitelji.

Kristusu so bili bratje vsi verniki in neverske dolžnosti, samo, da ste v naši stranki združeni ljubili narod in mu služili tisti, katerih nazori o Bogu, človeku, katerih verska načela si nasprotujejo ali celo izključujejo. Nemogoče je, da bi verni katoličani sveto služili sveti domovini.

»Če tudi niste z nami, da le niste proti nam, — ne zahtevamo da na zunaj spolnjujete verske dolžnosti, smo, da ste v naši stranki smo čuli iz ust katoliškega duhovnika na političnem shodu v Trstu.

Kam je ljudstvo pritiralo napačno izvajanje Kristusovih naukov protislovja v govoru in dejanjih?

»Brat mi mio, koje vere bio«, smo si začeli v 1. šol. načrta. Gledati hočemo versko strpljivost, ker se zavedamo, da vera ni os, okoli katere se sučejo narodne potrebe, kakor pravi dr. Bučar za časa razvika boja med narodnostjo in cerkvijo. Če bi samo katoličani zamogli biti srečni, kaj naj bi torej drugoverci, blagoslovljeni v gospodarskem in narodnem oziru.

Cerkev naj se drži gesla evangelija, ki prepoveduje vsako nasilno in nečiste nagibe vporabljačo poseganje v verski razvoj človeštva.

Država naj ureja naše medsebojno življenje, skrbi naj za dobrobit celokupnega državljanstva, ogibajoč se verskih sporov.

Šola vzgaja mladino na podlagi moralnega pouka — naslanja se na verske predpise in državnopravne zakone.

Verskih zadev niso opravičeni razsojati katehetje, pač pa cerkvena oblast na eni in ministrstvo za vere na drugi strani. Ostala ministrstva so odgovorna vsemu jugoslovanskemu narodu in njegovim zastopnikom, nikakor pa ne internacionalnim, ne nacionalnim cerkvam.

Četrta resolucija govori o Sokolu, — kako — to si lahko mislite. Vstanovitve Sokola sega v one čase, ko se je začel slovenski narod zavdati svojimi pravic. V razburkanem valovju av-

strijskih nemirov je slov. narod plaval kakor ladja brez krmila, zaostal v kulturi in gospodarstvu, dok niso pričeli rodoljubi ustanovljati kulturnih društev zlasti čitalnic. Sokol je postal prava narodna vojska v borbah z Nemci in Nemškutarji. V oni dobi pa so se začeli križati tudi različni nazori o cerkveno-političnih vprašanjih, kar je povzročilo, da se je slovensko ljudstvo razpolovilo. Na eni strani svobodni-selna inteligenca z mlajšo duhovščino, na drugi strani konzervativna duhovščina z nerazsodnim kmetom.

Levstik piše 1869. l. »V glavnih stvarih, v ljubezni do naroda in domovine, v poštenosti, v resnicoljublju, v boju zoper svoje nasprotnike smo in moremo biti vsi složni, da se v drugih rečeh smo in hočemo biti svobodni!«

Glasna izjava je rodila glasen odgovor. Začela so se ustanovljati katoliško politična društva, ki so imela namen varovati in pospeševati katoliško konzervativno koristi v cerkvenih, državnih in občinskih zadevah. (Dr. Lončar). Zamanj je duhovnik Božidar Raiš trdil v Sl. Narodu, da je treba Slovencem le gospodarske povzdige in da same nebeske resnice nikogar ne reče. Pota so se cepila bolj in bolj in poleg narodnih bojev se je započel Mahničev rimski katolicizem, ki je proglasil, da je »katoličan« naše ime, »Slovenec« pa samo priimek. Mahnič je mahal na levo in desno po vsem, kar je bilo narodno in ne samo internacionalno rimsko.

Čitalnice so mu bile brezverske, ker so molčale o veri in družile člane le v ljubezni do domovine.

O jeziku se je izražal, da je posoda, ki z njimi zajemamo čisto studenčico, pa tudi smrdivo lužnico.

Narodnost, ki se ne pokorava veri, prehaja v brezverstvo.

O sokolstvu piše, da ga proslavljajo, kakor da bi bilo naše zveličanje v rdečih srcah. Prosim vas, to so one srca, ki jih je katoliška ideja nekatoliško ponaredila za svojega Orla in prosite duhove v njih okrilju zaslužila brezdomniški internacionalizem.

Mahničevi, rimski katoliški nazori so prehajali iz roda v rod, njegova hujšanja so padla na rodoviča tla in evo vam sadu v škofovski okrožnici in katehetskih resolucijah.

Vsesokolski zlet v Ljubljani je bil glasen odgovor obema. Branili sokolstvo kot tako se mi zdi neprimerno. Kar se pa tiče sokolske vzgoje naj navedem tudi jaz en sam slučaj, ki kaže, da duhovna gospoda prehaja v protiversko delovanje.

Letošnji majnik je šla moja žena z mojim šestletnim sinom k spovedi v jezuitski cerkvi v Ljubljani. Prvi pride na vrsto sin, Častiti duhovni oče popusti vse grehe — če jih sploh ima — in ga prične nagovarjati, naj opusti brezverskega Sokola in pristopi k Orlu. Ker ni uspel, mu je podelil odvezo. — Takoj za njim pride na vrsto žena. Gospod spovednik jo takoj povpraša: »Gospa, ali je to vaš sin? Ah, kako je nepokvarjen, skrbite, da ga ohranite takega! Prosim Vas, otroka sem vzgojil jaz kot Sokol za Sokla. Več let že telovadi pri Sokolu in edina mu gre zahvala, da ga je ravno Sokol ohranil takega, kakršnega hvali rimskokatoliški jezuit. Glede nadaljnega verskega zadržanja pa je na meni, da ukrenem potrebno.

Sokol je naša narodna vojska, last edinstvene države, osnovan na verski strpljivosti in nima nobena cerkvena oblast pravice, da omejuje njegovo plodnosno delovanje. Mi kot starši pa odrekamo duhovščini pravico, da bi tiščali naše otroke iz cerkve, ki jo niso osnovali oni in ki je danes vse kaj drugega kakor je bila v njenem početku.

Peta točka zahteva, da se odpravi državno nadzorstvo nad Marijinimi kongregacijami in navaja, da sokolski naraščaj ne spada v področje ravnateljskega naraščaja.

Resolucija zamolči Orla. Čemu? Kdo ga nadzoruje? Glede delovanja raznih klerikalnih društev med šolsko mladino zastopamo mnenje, da život ne more drugič delovati kakor mu ukaže glava. O roditeljih in njih političnem prepričanju sem govoril že prej. Dokler veje v

stranki S.L.S. protidržavni duh, je treba paziti, da se ne okužuje mladinski naraščaj in ne vzgaja otrok v protislovje s sokolskim poukom.

Isto bi trdili glede 6. resolucije, ki zahteva svobodo v snovanju privatnih šol.

Zadnji odstavek omenjenih resolucij dodaja še dve točki, katerih prva zahteva obligatnost verouka tudi za otroke nekonzervativnih staršev, druga pa prisilno izpolnjevanje cerkvenih dolžnosti.

Živimo v svobodni državi kot svobodni državljanji in se nikakor ne moremo ogrevati za kakršnokoli nasilje.

Koliko pa naj pridobi otrok, ki mu je bila dvočlana vzgoja v neznanih letih v protislovju? Kakšno naj bo zaupanje do staršev, ki mu govorijo nasprotno moralo od one, ki mu je v šoli razklada veroučitelj? V majnem narodu mora biti vsak posameznik velik značaj, dvočlana vzgoja pa zamore vzgojiti le nemoralne hinavce, dvorezne nože, dobičkaželjno in breznačajno maso.

Tudi 2. zahteva prehaja v nasilje, ki ne more roditi pravih značajev. Gospodje veroučitelji naj bi s svojim zgledom, brezmadežnim življenjem in vplivno besedo sejali v srca mladine ljubezen do pravih evanđeljskih naukov, verskih obredov in prepričan sem, da bodo v mladini več pridobili kakor s prisilnimi odredbami, pobiranjem spovednih listkov, čitanje imen pri šolskih mašah i. dr. Učiteljstvo samo pa si itak želi, da so mu nedelje in prazniki na svobodno razpolago. — Nisem vam govoril iz sovraštva do duhovščine, ne iz protiverskega prepričanja, pač pa iz gole ljubezni do svojega troimenega naroda, njegovega najmlajšega naraščaja, in v srčni želji, da bi se v naši ljubi svobodni domovini razširila kultura do tolikšne stopnje, da bi se zamogli vzporedno razvijati z najkulturnejšimi narodi.

Končam s Stritarjem:

»Temo sovražim — kamen pobirajte!

Za mir gorim in spravo med narodi;

Slovenec liberalen sem, — — — metajte!«

Vestnik meščanskih šol.

—c Na podlagi odloka viš. šol. sveta z dne 28. sept. t. l. ki zahteva, da mora imeti vsak učitelj po 25 tedenskih ur, brez ozira na to iz katerega predmeta je izprašan, je strokovni pouk na ljubljanskih mešč. šolah sledeč: Slovenščina in nemščina poučujeta učiteljici matematike in fizike, učiteljica III. skupine poučuje prirodopis in nemščino učitelj slovenščine geometrijo in geom. risanje, učiteljica ročnih del nemščino, učiteljica petja zemljepis in zgodovino, učitelj telovadbe prostoročno in geom. risanje in matematiko. — Ali se g. viš. šol. nadzornik dr. Poljanec še kaj čudi, zakaj se k jesenskim izpitom za mešč. šole ni prijavil nobeden kandidat?

—c Predpisi za usposobljenostni zpit za meščanske šole. U Ministarstvu Prosvete izrađeni su programi i određena je komisija za ispite, koje će polagati oni kandidati i kandidatkinje, koji žele da steknu osposobljenje za nastavnike građanskih škola. Ispiti ovi otpočće 12. januara 1923. Dokumentovane molbe radi ovog ispita treba kandidati da podnesu najdalje do 15. decembra 1922. Ministarstvu Prosvete. Ispitivači na ovom ispitu biće profesori Univerziteta i Više Pedagoške Škole, među kojima su većinom oni, koji su na tečaju od 1919 do 1921. u Novome Sadu kandidatima predavali pojedine predmete. Grupe iz kojih će se moći ispiti polagati ovo su: Prva grupa: Narodni jezik sa književnošću. Nacionalna istorija i geografija. Osnovi opšte istorije i geografije. — Druga grupa: Matematika (aritmetika algebra, geometrija, geometrijsko crtanje, deskriptivna geometrija). Fizika i kemija sa osnovima mineralogije.

— Treća grupa: Jestastvenica (Biologija). Mineralogija fizika i hemija. Geografija. — Četvrta grupa: Tud jezik. Narodni jezik sa književnošću. Osnovi nacionalne istorije i nacionalne geografije. Kandidati iz svih ovih četiri grupa polagaće i Opći ispit iz sledećih predmeta: Narodni jezik sa osnovima književnosti i glavnim momentima nacionalne istorije i geografije domovine. Tud jezik u obimu maturantskog znan'a. Pedagoška grupa predmeta. Osnovi školske administracije. Ispit će se sastojati iz pismenog, usmenog dela i praktičnog predavanja. Programi iz pojedinih predmeta izrađeni su na mašini, i svaki kandidat, koji se radi toga obrati Ministarstvu, dobiće program iz predmeta njegove grupe. U molbi treba tačno označiti grupu predmeta i adresu. — N. P.

—c Uradni spisi, jezik in telovadba na meščanskih šolah. U interesu uspešnog rada g. Min. Prosvete odlučio je: 1. da se nastava iz srpskog jezika; srpske istorije i geografije naših zemalja predaše na državnom jeziku u odeljenjima sa nedržavnim jezikom građanskil škola; 2. da se nastava telesnog vežbanja dostupno zamenjuje sa sokolskim vežbama; 3. da se sve školske knjige vode na državnom jeziku. — N. P.

Iz Jugoslavije.

— Naša zastopnika sta v Beogradu izročila sledečo spomenico v zadevi črtanja prosvetnega proračuna za Slovenijo: Uduženje jugoslovanskega učiteljstva poverljeništvu Ljubljana ki ima v svoji organizaciji 2500 članov učiteljstva v Sloveniji, podaja v zadevi črtanja raznih postavk kredita v budžetu prosvete za Slovenijo sledeči

Memorandum.

V budžetu za Slovenijo so bile poleg raznih drugih postavk črtane sledeče:

1. Funkcijske doklade za upravo šole šol. voditeljem.
2. Nagrade za ekskurendne šole (ishrana).
3. Okrajne učit. konference.
4. Nagrade učiteljicam za ženska ročna dela.
5. Jedna svota v oddelku »višji školski nadzorniki«.
6. Jedna svota v oddelku »srezki školski nadzorniki«.

To črtanje je tem občutnejše ker so vse navedene postavke zakonito zajamčene in se na ta način uvažalo popočinoma brezpravne razmere v šolsko upravo in izgubi učiteljstvo v dekretih priznane in dosedaj varovane pravice.

Razlogi:

Ad 1. Funkcijske doklade za upravo šol: upravitelji osnovnih šol imajo pravico na funkcijske doklade po § 2. naredbe deželne vlade za Slovenijo od 14. febr. 1919. Ti dodatki niso ukinjeni z zakonom od 23. jul. 1919. god. (Službene Novine br. 86 iz god. 1921) »O izmenama i dopunama u zakonu o narodnim školama od 19. aprila 1904.«

Pripomniti moramo, da upravitelji šol in učitelji v Sloveniji ne prejemaajo stanarine in ne kuriva kakor učiteljstvo v ostalih pokrajinah države.

Ad 2. Ekskurendne šole (u budžetu: šolske stanice) so v Sloveniji stalne šole v oddaljenih in hribovitih krajih, kjer se poučuje do dva dni na teden. Pripomniti moramo, da se mora z ukinjenjem te postavke ukiniti poučevanje dece v nad 200 takih šolah. Nagrade za te učitelje so zajam-

lefi, ko ni šlo za nikakoršne gmotne zahteve. Bil je odobren v javnosti s tem, da so prirejali na njegovi podlagi podavanja na Češkem pred 11. leti in da ga je odobril dež. šolski svet za Kranjsko z odlokom z dne 23. septembra 1911, št. 6026. Ovreči pa je tudi morda ž njim mogoče marsikatero nespornost, iz katerega so nastala namigavanja in sumnje o pretiranih zahtevah, o preveteliku vpoštevanju predmeta itd. — Zato bodi povedano: Nič več in nič manj se ne zahteva kakor enakopravnost z drugimi predmeti, isto mesto, ki gre risanju po njegovem bistvu tako v uradnih spisih kakor na urniku vsakega razreda, vsake šole. Nikakor naj se učenci ne preobremenjujejo enostransko, ampak naj se ne vtika nihče v naše zadeve, ki nimajo zmisla za stvar in ne zanjo poklica.

Nobeden predmet naj se ne omalovažuje zaradi risanja, ne goji naj se na nobene tuje stroške. Naj pa se tudi tako ne dela njemu. Če se bo tako godilo kakemu drugemu predmetu kakor risanju, zavzemal se bodem za njega, če bom za to poklican po svoji skromni moči, kakor sem se že pred več nego 30 leti. Da pa se omalovažuje prav še danes bolj kakor pred 10 leti, je gola resnica. Nihče naj je ne taj. Vse

novotari in vsak misli, da bo kuhaj svojo juho pri žrjavici, ki jo je zanelila moč nove države.

Koliko zanemarja marsikateri učitelj risanje. Učenec pa se čudi, da mora ponavljati razred, če ne uspe v risanju. Gojenka, ki je bolna, pravi: »Risanje sedaj še ne obiskujem; hodim le k glavnim predmetom«. Predstojnik vzgojnega zavoda, ugleden mož, se izjavi, da risanja v ljudski šoli ni treba. — Zastopnik šolske oblasti pravi, da je risanje le spretnost in pomožna stroka. Med predmeti stoji v spričevalu risanje za lepomislem. Med vojno so šolske oblasti (vsaj na Kranjskem) risanje izdatno skrčile ali pa celo popolnoma ustavile na mnogih šolah, kjer bi bilo prav takrat najbolj potrebno. — Kedar je treba posebnega časa za kako prireditev, tedaj se nihče ne sramuje, prav risanju vzeti časa. — V Srbiji ga baje štejejo med večšine. — Drugi mislijo pri nas, da se odpravlja njegova važnost in ocenjuje njegovo bistvo z banalnimi dovpti itd. Tako gre to dalje na stroške risanja. So tudi izjeme, da se risanje pravilno ceni, tudi na merodajnem mestu. Ponekod pa ni iste odločnosti, ki je je treba, da bi se odpravile krivice predmetu, še manj pa risarskim učiteljem. V Srbiji je tako, pa naj še bode pri nas — in tako gremo rakovo pot v prejšnja stoletja. Naj osta-

ne tudi pri nas le večšina — spretnost rokodelskega značaja. Proti vsemu temu ta-le razmotrivanja:

1. Risanje je jezik.

1. Zgled: Znameniti pisatelj, več več jezikov, sloveč slovenski pesnik, hoče nekoč razložiti iznajdbo svojega očeta, ki je bil kmet. Jasn je, da bi tako naobraznemu možu ne bilo težko, izražati svoje predstave z jezikom. Pa ko ustno razlaga, vzame v roko papir in svinčnik — ni se učil posebno risati — pa nariše, kar hoče povedati v preprostim potezah.

Vprašati moramo tu: Čemu se poslužuje risanja, kdor je spreten prav odlično v jeziku, da bi izražal svoje misli?

2. Zgled: Profesor izpituje učenca o zračni sesalki. Učenec popisuje natančno, pa profesor s tem ni zadovoljen, ampak zahteva od učenca, naj mu sesalko nariše. Čemu to?

3. Zgled: Potnik pride v tujo deželo, kjer ni več členegega jezika. Stopi v prodajalno, da bi si česa kupil, recimo ovratnikov. S kretinami se nekoliko sporazume; a nudo mu blago ne ugaja. Rad bi imel drugo obliko, pa se ne more ustno izraziti. Zato nariše. Sporazum je dosežen. Ni drugače, kedar naročamo pri krojaču, mizarju, ključavničarju itd. Ako moremo svoja naročila z

risbami tolmačiti, so izključene vse neprimlikke po nespornostimljenju.

4. Zgled: Kmet, ki ni znal ne čitati, ne pisati, ampak samo tarok igrati, si je zabeleževal cele račune o svojih dolgovih in tirjavah, ki so važno ulogo igrane pri sodnijski obravnavi. (Glej dr. H. Grom Handbuch für Untersuchungsrichter, II. str. 543.) Kaj sklepamo iz teh zgledov? Pisatelj čuti, da mu ne zadostuje jezik, da bi izražal vse svoje predstave. Izpitujoči profesor se ne more prepričati po učenčevih ustnih izjavah, ali zračno sesalko dobro pozna. Naročevalec riše, da bi svoje misli kar najjasneje izrazil. Istotako kmet! Zato sklepamo: Risanje je jezik. (To je najvišje načelo vsega modernega naziranja o risanju.) Ta jezik se rabi povsod, ker je ustni izraz nedosten, da bi podal s potrebno natančnostjo katerokoli misel.*

* Risanje je mednarodni jezik v tem zmislu približno kakor godba. Ni se ga pa učiti tako kot volapüka, ampak zanj je treba vzgajati. Kanibal ga menda ne razume. Izdajajo se res slike brez teksta, kakor je lahko godba brez njega. In kaj je pantomina, kaj kinematograf? Za vse je treba stopnjo omike! Glej nižje Foersterjev citat: Michelangelov kip ostane barbarju kamen!

(Dolje prihodnjic.)